



**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**



**SUPREME COURT
OF JUSTICE**

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. A. Lăpușeanu nr.28,

Pe rolul Curții Supreme de Justiție se află cauza de contencios administrativ intentată la contestația depusă de Țurcan Anatolie împotriva Consiliului Superior al Magistraturii, terț Comisia Vetting cu privire la anularea hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 387/25 din 02 iulie 2024.

În ședința de judecată din 02 august 2024, Țurcan Anatolie, prin intermediul avocatului Bambuleac Ghenadie, a solicitat prin cerere ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi legale, cererea fiind admisă prin încheierea din 02 august 2024 a Curtea Supremă de Justiție.

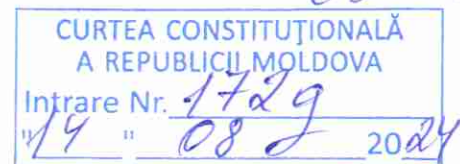
Astfel, Curtea Supremă de Justiție Vă remite conform competenței sesizarea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate depusă de Țurcan Anatolie, prin intermediul avocatului Bambuleac Ghenadie.

Anexă:

1. Sesizarea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.
2. Încheierea din 02 august 2024 a Curții Supreme de Justiție.

Președinte interimar
al Curții Supreme de Justiție

Stela Procopciuc



CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. c) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie
1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. c) și 39 din Codul
Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

1 - AUTORUL SESIZĂRII

(Informații cu privire la autorul sesizării și eventualul său reprezentant)

1. Nume/Denumire Bambuleac

2. Prenume Ghenadie

3. Funcția Avocat BAA „Pro Dreptate”

II - OBIECTUL SESIZĂRI

6. Prezenta sesizare se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională interconexe precum statul de drept, garanțiile unui proces echitabil și ale respectării vieții private și are ca obiect exercitarea controlului constituționalității a prevederilor:

- **Art. II din Legea pentru interpretarea unor prevederi din Legea nr.26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de auto administrare ale judecătorilor și procurorilor și Legea nr.65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, nr.180 din 07.07.2023** prin prisma art. 20, 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3); art. 66 lit. c) din Constituție;

- **Art. 15 alin. (8) din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, nr.65 din 30.03.2023** separat și combinat cu **omisiunea legislativă de a reglementa temeiurile și procedura în materia recuzării și auto recuzării (abținerii) membrului Comisiei de evaluare** în cadrul procesului de evaluare externe a integrității etice și financiare a judecătorilor Curții Supreme de Justiție prin prisma art. 20, 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție;

- **Art. 18 alin. (1) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19.07.1996**, care **nu țin cont de principiile referitoare la imparțialitatea instanțelor stabilite în jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului**, limitând instituția recuzării și autorecuzării (abținerii) membrului Consiliului Superior al Magistraturii la temeiurile raportate la sintagma „împrejurări”, fiind ignorate numeroase alte temeiuri, cum ar fi **interese, relațiuni, preocupățiuni**, etc., care ar putea să producă îndoială, suspiciuni asupra imparțialității în sensul art. 6 & 1 CEDO, prin prisma art. 20, 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție.

III – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

Fapte și împrejurări care au avut un impact asupra litigiului principal

7. În Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la Raportul Comisiei de evaluare externă a judecătorului Curții Supreme de Justiție Anatolie Țurcan, nr. 387/25 din 02.07.2024, pct.2.8 au fost reținute următoarele fapte și împrejurări:

„CSM reține că Anatolie Țurcan a fost subiectul evaluării conform Legii nr.26 din 10 martie 2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. La 21 decembrie 2023, Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților (...) a adoptat Decizia nr.8 (...) la 9 ianuarie 2023, Anatolie Țurcan a contestat această decizie.

La 6 februarie 2023, completul de judecată special, instituit în cadrul Curții Supreme de Justiție a adoptat Decizia în dosarul 3-5/23, prin care a respins cererea de contestare depusă de Anatolie Țurcan împotriva Comisiei independente de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de auto administrare ale judecătorilor și procurorilor privind anularea Deciziei nr.8 din 21 decembrie 2022 (...)”.

8. Faptele și împrejurările reținute în Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la Raportul Comisiei de evaluare externă a judecătorului Curții Supreme de Justiție Anatolie Țurcan, nr. 387/25 din 02.07.2024 (în continuare „Hotărârea CSM”), au legătură directă cu activitatea dlui **Iurie Gațcan**, desfășurată până la numirea acestuia în calitate de membru a Comisiei de evaluare în temeiul Legii nr.65/2023. Astfel, potrivit *Curriculum Vitae*, publicat pe situl Comisiei pentru evaluarea externă a integrității etice și financiare a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție (în cele ce urmează „CV”), în perioada „2022 (iun.) – 2023 (iun.)”, dl. **Iurie Gațcan** a activat în calitate de „Analist Superior Comisia Pre-Vetting” (Secretariatul Comisiei). Dl Iurie Gațcan a participat la aprobarea Raportului de evaluare în calitate de membru al CE, raport elaborat, în mare parte, în baza unor înscrisuri din dosarul administrat de Secretariatul Comisiei de evaluare Pre-Vetting, unde a activat acest membru al CE. Astfel, potrivit borderoului dosarului administrat de CE, evaluarea dlui Anatolie Țurcan a avut loc în baza înscrisurilor începând cu numărul de ordine 154 și până la nr.302 (inclusiv). Faptele și împrejurările enunțate denotă prezența unor temeuri puternice ce pun la îndoială; indică la prezența unor suspiciuni verosimile privind lipsa de imparțialitate a dlui Iurie Gațcan în procedura de evaluare a judecătorului Curții Supreme de Justiție, dl Anatolie Țurcan. Ori, **imparțialitatea** se definește de regulă prin lipsa oricărei prejudecăți sau atitudini părtinitoare și poate fi analizată în diverse moduri (*Wettstein vs. Elveția*, & 43; *Micallef vs. Malta (MC)*, & 93; *Nicholas vs. Cipru*, & 49).

9. La data de 07.04.2023, membrul Consiliului Superior al Magistraturii dl **Ion Guzun** a depus o Sesizare privind declarațiile unui judecător care sunt de natură să aducă atingere reputației profesionale unor judecători, candidați la funcția de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, în care au fost invocate anumite **fapte și împrejurări**, în legătură cu care a fost invocat: „Consider că acțiunile trebuie apreciate critic și **condamnate aspru** de către CSM (...). Astfel, dat fiind faptul că există bătăială rezonabilă în acțiunile judecătorului Anatolie Țurcan de la Curtea Supremă de Justiție ce ar aduce atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției în așa măsură încât se afectează încrederea în justiție (...) care, după gravitatea lor, nu pot fi calificate doar ca încălcări ale Codului de etică și conduită profesională a judecătorilor, se solicită Inspecției judiciare verificarea acțiunilor acestuia prin prisma art. 4 lit. p) din Legea nr.178 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor”.

10. La data de 03.05.2023, membrul Consiliului Superior al Magistraturii dl **Ion Guzun** a depus o Sesizare privind declarațiile judecătorului Curții Supreme de Justiție Anatolie Țurcan de la **Adunarea Generală a Judecătorilor din 28 aprilie 2023**, care aduce atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției. În contextul unor fapte și împrejurări, membrul CSM a invocat „(...) dl. Anatolie Țurcan (...) a intimidat membrii Consiliului Superior al Magistraturii **Nina Cernat și Ion Guzun**, întrerupând discuția și adresându-le cu cuvinte jignitoare folosindu-le într-un mod brutal. Dl. Țurcan a făcut mai multe declarații și acțiuni incompatibile cu statutul de judecător (...) care, după gravitatea lor, nu pot fi calificate doar ca încălcări ale Codului de etică și conduită profesională a judecătorului”; „Gravitatea comportamentului nedemn al dlui Țurcan o apreciez ca fiind gravă (...)”; „Dl Țurcan nu este la prima abatere. La 7 aprilie 2023, subsemnatul a sesizat Inspectia Judiciară despre declarațiile nedemne ale dlui Țurcan (...). Apreciez că etica și înalta

imoralitate, cel mai probabil, nu este criteriul care o descrie pe judecătorul Curții Supreme de Justiție”; „Consider că acțiunile trebuie apreciate critic și condamnate aspru, în special pentru că nu este la prima abatere”.

11. Prin Hotărârea Plenului Colegiului disciplinar nr. 9/8 din 22 septembrie 2023, s-a încetat procedura disciplinară intentată în baza raportului Inspecției judiciare nr.343s-441p/m din 19 iunie 2023 privind constatarea abaterii disciplinare prevăzute de art.4 alin.(1) lit. p) din Legea nr. 178 din 25 iulie 2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor în privința judecătorului Anatolie Țurcan de la CSJ, din motivul că nu a fost comisă o abatere disciplinară. Inspectorul – judecător Diana Ioniță a contestat Hotărârea Plenului Colegiului Disciplinar.

12. Prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii din 9 aprilie 2024 s-a dispus:

„1. Se admite contestația depusă de inspectorul-judecător Diana Ioniță (...).

2. Se anulează Hotărârea Colegiului disciplinar nr. 9/8 din 22 septembrie 2023 de încetare a cauzei disciplinare intentate în privința judecătorului Curții Supreme de Justiție Anatolie Țurcan.

3. Se adoptă o nouă Hotărâre prin care se constată abaterea disciplinară prevăzută de art. 4 alin. (1) lit. p) din Legea nr. 178 din 25 iulie 2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, comisă de judecătorul Curții Supreme de Justiție Anatolie Țurcan și se aplică sancțiunea disciplinară sub formă de “avertisment”.

13. Doi membri ai CSM, dl **Alexandru Postica** și dl **Sergiu Caraman** au avut opinia separată, invocând: „ (...) considerăm că sancțiunea aplicată pentru abaterea respectivă nu reflectă pe deplin scopul acesteia”; „Întâi de toate sunt declarații făcute pe un ton general, jignitor în privința candidaților la funcția de membru al CSM (...); „Considerăm că pentru asemenea abatere urma să fie aplicată o sancțiune disciplinară sub formă de mustrare. Or, sancțiunea avertismentului reprezintă o sancțiune pentru o abatere comisă din neglijență, din imprudență care nu a avut un impact semnificativ (...); „Mai mult, ca atât (...) însuși declarațiile judecătorului A. Țurcan (...) reprezintă o declarație a unui abuz și o depășire clară a atribuțiilor sale de judecător și Președinte a AGJ. Dnul judecător A. Țurcan nu a încercat nici măcar să combată această declarație gravă și acțiune care este la limita unei fapte penale”. În concluzie, s-a invocat: „Prin urmare, considerăm că aceste acțiuni, precum și evenimentele ce au urmat denotă clar că aplicarea unei sancțiuni sub formă de „avertisment” reprezintă o indulgență neclară pentru noi în raport cu fapta comisă”.

14. Ulterior, dl **Ion Guzun** contactând cu presa a sugerat: „ Colegiul disciplinar l-ar proteja pe judecătorul de la CSJ și că ar fi decis neargumentat să îl scutească de sancțiune pe Anatolie Țurcani” (a se vedea link <https://tv8.md/2023/09/26/colgiul-disciplinar-iarta-atacurile-lui-anatolie-turcanu-la-adunarea-judecatorilor-magistratul-csj-scapa-de-sancțiune/240315>).

Notă: În raport cu cele enunțate se atestă că, cel puțin trei membri ai organului de autoadministrare judecătorească, care au participat la adoptarea Hotărârii CSM nr.387/25 din 02.07.2024 (pct. 17), ce s-a soldat cu îngrădirea dreptului garantat de art. 8 CEDO, erau obligați să se abțină de la examinarea cazului, având în vedere standardul convențional de imparțialitate ce are menirea să asigure efectiv dreptul la un proces echitabil, în sensul art. 6 & 1 CEDO. În orice caz, în cadrul procedurii în care a fost vizat dl Anatolie Țurcan n-au fost „oferite garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în privința dlui Ion Guzun. Curtea Constituțională nu este învitată să stabilească dacă a existat sau nu temeiuri veritabile pentru declararea abținerii. Înalta Curte este sesizată deoarece prevederile art. 18 alin. (1) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19.07.1996, care nu sînt cont de principiile referitoare la imparțialitatea instanțelor stabilite în jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului, limitând instituția recuzării și autorecuzării (abținerii) membrului CSM la temeiurile raportate la sintagma „împrejurări”, fiind ignorate numeroase alte temeiuri, cum ar fi interese, relațiuni, pasiuni, preocupățiuni, etc., generează probleme de neconstituționalitate în contextul art. 20, 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție.

Litigiul principal

15. Din conținutul Raportului de evaluare a CE din 14.05.2024 întocmit în privința dlui Anatolie Țurcan reținem următoarele fapte și împrejurări:

„19. La data de 24 iulie 2023, pe baza articolului 12 alin. (1) din Legea nr. 65/2023, Comisia a recepționat de la Consiliul Superior al Magistraturii informația care a inclus numele subiectului în calitate de judecător la Curtea Supremă de Justiție.

20. La 26 iulie 2023, Comisia a notificat subiectul și i-a solicitat să completeze și să returneze, în termen de 20 de zile de la data notificării, un chestionar de etică și declarațiile prevăzute la articolul 12 alin. (3) din Legea nr. 65/2023. La 11 august 2023, subiectul a returnat declarațiile și chestionarul completate parțial.

21. La 17 august 2023, Comisia i-a cerut subiectului să completeze declarația integral. La 22 august 2023, subiectul a prezentat declarația completată integral, în special în partea care vizează persoanele apropiate.

24. Comisia a solicitat și a obținut informații din numeroase surse. Sursele care au oferit informații despre candidat au inclus: Serviciul Fiscal de Stat (...), Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, bănci (...), Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, Agenția Servicii Publice (...), alte instituții publice și entități private, surse deschise precum rețelele de socializare sau articolele jurnalistice de investigație și rapoartele elaborate de

reprezentanții societății civile. Au fost primite două petiții din partea cetățenilor. Toate informațiile acumulate au fost verificate minuțios din punctul de vedere al corectitudinii și relevanței (*Nota autorului sesizării: Se pare că de la Comisia Pre-Vetting nu s-a solicitat înregistrările indicate la pct. 8 supra*).

34. Pe baza informațiilor colectate, Comisia a solicitat clarificări de la subiect cu privire la următoarele aspecte:
(...)

(e) procedurile disciplinare împotriva subiectului;

(f) diferența dintre avere, cheltuieli și venituri (avere inexplicabilă) pentru anii 2012, 2013, 2018;

(g) implicarea subiectului în cauzele CIEDO.

89. Comisia a primit de la Consiliul Superior al Magistraturii informații cu privire la plângerile depuse împotriva subiectului. De asemenea, au fost primite două petiții. Una din partea membrului CSM, **Ion Guzun**, și alta din partea ONG-ului „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”. Două aspecte au meritat o cercetare suplimentară.

90. Presupusul comportament contrar regulilor de etică manifestat de subiect în cadrul unei emisiuni TV și **în timpul Adunării Generale a Judecătorilor**. Atât membrul CSM, cât și ONG-ul au informat Comisia cu privire la două proceduri disciplinare împotriva subiectului.

91. **Membrul CSM a declarat că a depus două plângeri împotriva subiectului la Inspectoria Judiciară și la Colegiul Disciplinar**. Prima, depusă la 7 aprilie 2023, se referea la declarațiile subiectului făcute într-o emisiune TV, iar cea de-a doua, depusă la 2 mai 2023, se referea la presupusul comportament lipsit de etică al **subiectului în timpul Adunării Generale a Judecătorilor** (*Nota autorului sesizării: Rezultă că, în procesul evaluării judecătorului Anatolie Țurcan CE a evaluat declarația membrului CSM dlui Ion Guzun, care ulterior a fost raportor în cadrul ședinței CSM pe marginea subiectului privind aprobarea Raportului Comisiei de evaluare*).

92. În ceea ce privește prima plângere, la 11 mai 2023, inspectorul judiciar a inițiat procedura disciplinară potrivit articolului 4 alin. (1) lit. p) din Legea nr. 178/2014(...).

95. Printr-o decizie din 22 septembrie 2023, Colegiul Disciplinar a înecat procedura disciplinară, notând că nu a fost comisă nicio abatere disciplinară. Inspectoria Judiciară a contestat decizia la CSM.

96. Printr-o hotărâre din 9 aprilie 2024, CSM a admis contestația, a anulat hotărârea Colegiului Disciplinar, a constatat că subiectul a comis abaterea disciplinară prevăzută de articolul 4 alin. (1), lit. p) din Legea nr. 178/2014 și i-a aplicat un avertisment.

97. În cea de-a doua plângere, **Ion Guzun a declarat**, între altele, că, **în timpul Adunării Judecătorilor din 28 aprilie 2023**, subiectul, care era președintele adunării, i-a agresat verbal pe membrul CSM menționat mai sus și pe unul dintre judecători. Agresiunea verbală s-a manifestat prin faptul că nu le-a permis să își termine discursurile și i-a întrerupt în mod lipsit de respect. La 19 iunie 2023, Inspectoria Judiciară a inițiat o procedură disciplinară în acest sens. După examinarea circumstanțelor cazului, Inspectoria a decis că subiectul nu a comis vreo abatere disciplinară. Printr-o decizie din 22 septembrie 2023, Colegiul Disciplinar a respins contestația membrului CSM.

Notă autorului sesizării: În cadrul procedurii de evaluare a judecătorului CSJ Anatolie Țurcan, în raport cu care s-a pronunțat CSM, dl Ion Guzun a avut calitatea de: „victimă” a presupuselor agresiuni verbale; „martor”, declarațiile acestuia fiind evaluate conform pct. 97 din Raportul de evaluare; „raportor” pe subiectul respectiv în cadrul ședinței CSM și „judecător” care a votat pentru adoptarea Hotărârii CSM nr.387/25 din 02.07.2024 pentru acceptarea Raportului CE și „eliberare din funcție a judecătorului Curții Supreme de Justiție, Anatolie Țurcan”.

110. **Avere inexplicabilă pentru 2012**. Conform informațiilor de care dispune Comisia, subiectul ar fi avut un flux financiar de ieșire mai mare decât fluxul său financiar de intrare, rezultând un sold negativ de -600.015 MDL.

126. **Avere inexplicabilă pentru anul 2013**. Conform informațiilor de care dispune Comisia, subiectul ar fi avut un flux financiar de ieșire mai mare decât fluxul financiar de intrare, rezultând un sold negativ de -181 373 MDL.

138. **Avere inexplicabilă pentru 2018**. Conform informațiilor de care dispune Comisia, se pare că subiectul a avut un flux financiar de ieșire mai mare decât fluxul său financiar de intrare, rezultând un sold negativ de cel puțin -272.708 MDL (aprox. 13.800 EUR).

163. Potrivit informațiilor oferite de Agentul Guvernamental, subiectul a participat la examinarea a zece cauze la nivel național, în care, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare „CIEDO”) a constatat încălcarea Convenției Europene a Drepturilor Omului (în continuare „Convenția”).

164. Mai jos este prezentată lista cauzelor și principalele probleme constatate de CIEDO.

(...)

• *Melega v. Republica Moldova, nr. 40427/18, 18 ianuarie 2022*. Cauza se referă la casarea unei sentințe de achitare în apel cu ulterioara condamnare fără o nouă audiere a martorilor și cercetare a probelor. CIEDO a constatat o încălcare a articolului 6 § 1 din Convenție. Ultima decizie la nivel național a fost luată în 2018. Subiectul a fost judecător la Curtea Supremă de Justiție.

• *Naddur v. Republica Moldova, 22939/19, 13 decembrie 2022*. Cauza se referă la casarea unei sentințe de achitare în apel cu ulterioara condamnare fără o nouă audiere a martorilor și cercetare a probelor. CIEDO a constatat o încălcare a articolului 6 § 1 din Convenție. Ultima decizie la nivel național a fost luată în 2018. Subiectul a fost judecător la Curtea Supremă de Justiție.

189. Pe baza informațiilor obținute și a celor prezentate de subiect, Comisia propune ca dl Anatolie Țurcan să nu promoveze evaluarea externă din cauza necorespunderii cu criteriile stabilite la articolul 11 alin. (2) lit. a) și alin. (3) lit. a) din Legea nr. 65/2023.

190. Comisia a identificat două motive distincte de necorespundere cu criteriile prevăzute la articolul 11 din Legea 65/2023. Potrivit articolului 16 din Legea 65/2023, se consideră că un subiect nu a promovat evaluarea dacă se

constată existența unuia sau mai multor motive de necorespondere. Comisia ar fi emis propunerea de nepromovare pe baza oricăruia dintre motivele identificate”.

16. Membrul Comisiei de evaluare dna Maria Giuliana Civinini a venit cu opinie separată, invocând argumente suficient de puternice care puteau influența ulterior soluția CSM – argumente bazate pe anumite fapte și împrejurări, după cum urmează:

„4. În ceea ce privește constatarea trasabilității bunurilor terților spre subiect, trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

1) Pentru a stabili dacă candidatul îndeplinește cerințele de integritate financiară prevăzute de lege, Comisia trebuie să verifice veniturile și sursa acestora, contractele care pot aduce beneficii financiare (de împrumut, ipotecă, leasing, asigurare ...), donațiile (oferite sau primite) candidatului și, după caz, „ale persoanelor indicate la alin. (5)”; l (art. 11 alin. 4 lit. d, e, f).

2) Scopul legii este de a identifica cazurile în care declarațiile candidatului urmăresc să ascundă adevărata natură a bunurilor supuse declarării și de a identifica bunurile de care beneficiază candidatul (printr-un împrumut, comodat, donație, co-investiție), deși înregistrate inițial pe alte persoane înrudite, sau bunuri care aparțin doar aparent unei alte persoane, în timp ce beneficiarul real este candidatul (contracte simulate subiectiv).

3) Candidatului nu îi revine sarcina de a dovedi că bunurile acestor persoane nu îi aparțin și, prin urmare, nu fac parte din patrimoniul său. Aceasta ar însemna să-l impunem o sarcină negativă a probei (imposibilă, prin definiție). Comisia trebuie să facă dovada unei proprietăți de fapt a candidatului. Comisia trebuie să adune suficiente dovezi în vederea stabilirii faptului că beneficiarul real al activelor terților este candidatul, care, la rândul său, va avea oportunitatea de a prezenta explicații și contra-probe.

4) Candidatul trebuie să justifice averea, altfel nejustificată, cu referire la toate acele bunuri al căror beneficiar sau utilizator real este, fie pentru că proprietarul i le pune la dispoziție fără a primi o prestație în schimbul acestora, fie pentru că înregistrarea bunului în numele unui terț a fost simulată (e.g. un imobil a fost achiziționat de X, dar cu mijloacele puse la dispoziție de candidat și cu acordul că bunul ar fi ulterior transferat fără o plată reală candidatului sau, în alt mod, lăsat în posesia sa deplină).

B2. Apartamentul din Chișinău achiziționat de soră în 2012

5. Potrivit majorității, imobilul trebuie considerat ca făcând parte din patrimoniul candidatului deoarece: imobilul a fost achiziționat de soția candidatului în calitate de reprezentant al surorii candidatului (L.) care l-a înscris în Registrul bunurilor imobile și, ulterior, tot în calitate de reprezentant, a încheiat un contract de furnizare a energiei electrice. Soția a acționat pe baza unei procuri expirate. Sora nu avea venituri în Moldova și nici nu a declarat numerar la intrarea în țară. Sora nu a avut niciodată reședința în imobil. Imobilul a fost vândut fiicei candidatului prin intermediul aceluiași reprezentant.

5.1. Elementele enumerate de majoritate nu pot conduce la concluzia că candidatul a fost proprietarul real al bunului sau a beneficiat de acesta. De fapt, nici el, nici familia sa nu au folosit vreodată imobilul. Soția sa (E.) a acționat întotdeauna ca reprezentant al cumnatei sale de când aceasta din urmă s-a mutat definitiv în Israel în urmă cu aproximativ 18 ani (unde locuiește și acum), unde s-a căsătorit cu dl Z. și unde lucrează. E. nu a participat în nume propriu la cumpărare și (10 ani mai târziu) la vânzare, ci în calitate de reprezentant al cumnatei sale L., în temeiul unor procuri valabile (contractul de vânzare-cumpărare din 18 ianuarie 2012 a fost încheiat în temeiul procurii generale din septembrie 2009 anexate la contract, care a fost valabilă timp de trei ani; contractul de vânzare-cumpărare din 28 iulie 2021 a fost încheiat în temeiul procurii emise în 2021 și anexate la contract). E. a înregistrat contractul, ceea ce este obligatoriu pentru executarea deplină a mandatului, dar nu a încheiat niciun contract de furnizare (contractul pentru furnizarea energiei electrice din dosar este încheiat de L., iar scrisul de mână corespunde cu cel de pe actele primite de la un notar și anexate la dosar). Faptul că L. nu are venituri în Moldova nu are nicio valoare probatorie, având în vedere faptul că locuiește în Israel de 18 ani. Faptul că nu există probe documentare ale transferului de bani pentru plata imobilului nu are valoare probatorie, având în vedere că, în special în 2012, tranzacțiile în numerar erau frecvente în Moldova, precum și transferurile de numerar din străinătate prin intermediul membrilor familiei și cunoștințelor din diasporă (există dovezi în acest sens în aproape toate cazurile examinate de Comisie până în prezent). Apartamentul era în construcție la momentul achiziției și nu era locuit de nimeni până la vânzarea ulterioară din 2021, achiziția fiind probabil o investiție pentru pensie. Faptul că în 2021 imobilul a fost achiziționat de fiica candidatului, L., și soțul acesteia nu poate sugera că imobilul era deținut de candidat. L. și A.C. au achiziționat imobilul la 28 iulie 2021 contractând creditul nr. 1-361, la rata de 6,28% și profitând de Programul „Prima Casă”; L. și A. au venituri semnificative, ambii fiind angajați la Ministerul Afacerilor Externe cu serviciu în străinătate în ambasade, beneficiind de indemnizații și beneficii aferente funcției. Ei plătesc în mod regulat ratele ipotecii. În niciun caz nu se poate presupune că achiziția ascunde o donație de la candidat către fiică. La 1 iulie 2021, L. a achiziționat un imobil în satul Stăuceni. În aceeași lună, L. a vândut un imobil prin intermediul unui reprezentant și a achiziționat personal altul, element suplimentar care confirmă deținerea efectivă de către doamnă a apartamentului din str. Studenților. Diferența de aproximativ 20 de zile dintre cele două contracte nu contrazice această concluzie, întrucât ar putea depinde de un număr înfinit de factori (disponibilitatea notarilor, a părților contractante, încheierea contractului cu banca...).

Concluzia majorității că adevăratul proprietar/beneficiar al apartamentului a fost candidatul este o speculație nefondată.

Eliminând rubrica „Procurarea apartamentului de 88,2 m.p. în Chișinău”; și suma corespunzătoare de 622.400 MDL din coloana cheltuieli a tabelului de avere pentru 2012, soldul pentru anul 2012 constituie +22.385 (venituri 101.469 – cheltuieli 79.084).

(...)

B4. Împrumutul de 200.000 MDL primit de la soră în 2013

7. În declarația anuală depusă la ANI pentru anul 2013, candidatul a declarat un împrumut de 200.000 MDL primit de la sora sa.

Majoritatea concluzionează că împrumutul nu este real deoarece, „potrivit SFS, sora subiectului nu a declarat niciun venit în perioada anterioară acordării împrumutului subiectului”; „subiectul nu a prezentat niciun document confirmativ sau informații cu privire la veniturile surorii sale și ale familiei acesteia. În plus, acesta nu a informat că încercase cel puțin să solicite documente în acest sens. În absența oricăror dovezi privind acest împrumut, Comisia nu îl va lua în considerare la calcularea fluxului financiar de intrare pentru 2013”;

Această concluzie este nefondată. Știm deja că în 2013 sora se afla în Israel de ani de zile și, având în vedere Convenția pentru evitarea dublei impunerii, nu avea obligația de a face o declarație fiscală în Republica Moldova. Ea a fost și este căsătorită cu un cetățean israelian și are o ocupație (a se vedea fișele de salariu și contractul prezentat notarului în 2021 care, deși nu constituie dovezi directe pentru anul 2013, susțin narațiunea unei vieți suficient de confortabile în țara respectivă) și se poate concluziona că a avut resursele necesare pentru a face un împrumut fratelui său. Faptul că el a indicat acest lucru în declarația sa anuală este o dovadă importantă și nu există niciun indiciu că este fictiv. Cu siguranță nu se poate considera că candidatul a dorit să creeze dovezi anticipate, imaginându-și că 10 ani mai târziu va avea loc evaluarea externă.

Candidatul a declarat în cadrul audierii că sora sa nu a cerut în cele din urmă rambursarea împrumutului și totul s-a încheiat prin ruperea recipsei. Scutirea de datorie, un act unilateral al creditorului, ar putea fi considerată drept donație indirectă între persoane fizice care nu este supusă impozitării.

Prin urmare, împrumutul de 200.000 MDL trebuie înscris în coloana veniturilor din tabelul întocmit pentru anul 2013, iar soldul dintre venituri și cheltuieli (336.967 - 318.340) este de + 18.627 MDL.

B5. CONCLUZIA

8. Reieșind din cele menționate, în anul 2018 se atestă un sold negativ de 272.708 MDL, dar în 2012 și 2013 se atestă un sold pozitiv de 22.385 MDL și, respectiv, 18.627 MDL. Calculând elementele pozitive ignorate de majoritate, adăugând elementele pozitive menționate la veniturile din anii următori și calculând elementul negativ pentru anul 2018, averea nejustificată totală este de 231.696 MDL, ceea ce este sub pragul prevăzut de lege.

Testul de integritate financiară este promovat pozitiv.

C. ART. 11 ALIN. (2) DIN LEGEA NR. 65/2023 PRIVIND TESTUL DE INTEGRITATE ETICĂ ȘI STANDARDELE EUROPENE

9. Nu mă pot alătura majorității potrivit căreia candidatul nu a promovat de asemenea și testul de integritate etică în conformitate cu criteriile stabilite în art. 11 alin. (2) din Legea nr. 65/2023. Conform majorității, nepromovarea rezultă din adoptarea sau participarea la adoptarea hotărârilor arbitrare, cu încălcarea legii și a principiilor stabilite de CIEDO în cazuri similare.

10. Această cauză pune în discuție chestiunea privind interpretarea celei de-a doua teze a articolului 11 alin. (2) din legea citată potrivit căreia candidatul nu promovează testul de integritate etică dacă, în ultimii zece ani, el sau ea „a emis acte arbitrare, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene pentru Drepturile Omului”;

11. Această prevedere a fost modificată de mai multe ori în timpul procesului legislativ, dar și după adoptarea legii, pentru a o alinia la Legea nr. 252/2023, prin care este reglementat așa-numitul proces general de evaluare externă (Vetting).

12. Modificările au inclus parțial recomandările Comisiei de la Veneția, care a publicat numeroase Opinii referitoare la proiectele de lege privind evaluarea candidaților pentru Consiliul Superior al magistraturii - CSM, cu privire la reforma Curții Supreme de Justiție (CSJ), cu privire la evaluarea candidaților pentru CSJ, cu privire la evaluarea judecătorilor și a procurorilor (Opiniile CDL- REF(2022)063, CDL-AD(2022)024, CDL-REF(2022)063REV, CDL- REF(2022)064REV, CDL-AD(2023)005 -, CDL-REF(2023)015, CDL-AD(2023)023 -, CDL-AD(2023)035, toate disponibile pe site-ul web al Comisiei de la Veneția).

13. Textul original al art. 11 alin. (2) din Legea nr 65/2023 (publicat la 06.04.2023 în Monitorul Oficial, nr. 117-118) este următorul: „(2) Se consideră că judecătorul nu corespunde criteriului de integritate etică dacă Comisia de evaluare are dubii serioase determinate de faptul că: a) în ultimii 5 ani, acesta a încălcat regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii într-un mod suficient de serios pentru a-l face incompatibil cu funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție; b) în ultimii 10 ani, a admis în activitatea sa incompatibilități și conflicte de interese incompatibile cu funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție. Nu s-a făcut nicio referință la actele sau comportamentele arbitrare.

14. După ce un proiect inițial al Legii privind evaluarea generală, care introdusese o trimitere generică la „acte arbitrare”; ca o condiție prealabilă pentru nepromovarea evaluării a fost criticat chiar de Comisia de la Veneția 2, un amendament a introdus referirea la acte arbitrare ca temei pentru evaluare, în cazul în care caracterul arbitrar al acestora a fost stabilit de CIEDO. Noul text a primit o aprobare precaută din partea Comisiei de la Veneția, care a remarcat: „Proiectul de lege ar asigura și mai mult previzibilitatea exercițiului de evaluare dacă ar defini elementele esențiale ale caracterului arbitrar”;

15. Cu toate acestea, textul a fost modificat din nou (la 22 august 2023 fiind introdus un amendament la Legea nr. 65/2023), făcând referire la actele arbitrare, contrare normelor imperative și hotărârilor anterioare ale CtEDO. În Avizul din octombrie 2023, Comisia de la Veneția a observat că: „19. Noua formulare a articolului 11 alineatul (2) litera (a) din lege este acceptabilă, deoarece rămâne în limitele unor situații definite în sens îngust. 21. Având în vedere articolul 11 alineatul (2) litera (a) din Lege, care acordă Comisiei de evaluare competența de a examina comportamentul arbitrar al unui judecător sau procuror, se pare că consecința logică a acestei competențe ar fi de a prevedea anumite modalități cu privire la hotărârile judecătorești care rezultă dintr-un astfel de comportament arbitrar. Cu toate acestea, orice astfel de evaluare a arbitrarității nu ar trebui să se concentreze asupra hotărârilor judecătorești în sine, așa cum poate sugera formularea actuală a excepției de la articolul 11 alin. (6), ci mai degrabă pe posibilele încălcări ale normelor de etică și de conduită profesională de către judecătorii care au pronunțat respectivele hotărâri”;

16. Principala problemă este de a stabili în ce circumstanțe și condiții decizia unui judecător poate fi considerată un temei de nepromovare a textului de integritate etică.

17. Întrebarea este de o relevanță majoră, deoarece o hotărâre judecătorească este expresia supremă a independenței judecătorului.

18. În Avizul său nr. 10(2007) privind Consiliul Judiciar în serviciul societății (CCJE, 2007), Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni - CCJE (organ al Consiliului Europei) afirmă: „V. C. 2. Disciplina. 62. Problema responsabilității judecătorului a fost examinată de CCJE în Avizul nr. 3 (2002). Experiențele recente ale unor state arată necesitatea de a proteja judecătorii de tentația de a extinde domeniul de aplicare a responsabilității lor în chestiuni pur jurisdicționale. Rolul Consiliului Judiciar este de a arăta că un judecător nu poate avea aceleași responsabilități ca un reprezentant al unei alte profesii: el exercită o funcție publică și nu poate refuza să se promită asupra litigiilor. În plus, dacă judecătorul este pasibil de sancțiuni juridice și disciplinare împotriva deciziilor sale, nu se poate păstra nici independența judiciară și nici echilibrul democratic al puterilor. Prin urmare, Consiliul Judiciar ar trebui să condamne fără echivoc protecțiile politice menite să limiteze libertatea de decizie a judecătorilor. Acest lucru nu diminuează obligația judecătorilor de a respecta legea. 63. Un judecător care își neglijează cazurile prin neglijență sau care este în mod evident incompetent atunci când se ocupă de acestea ar trebui să fie sancționat disciplinar. Chiar și în astfel de cazuri, așa cum se arată în Avizul nr. 3 (2002) al CCJE, este important ca judecătorii să se bucure de protecția unei proceduri disciplinare care să garanteze respectarea principiului independenței sistemului judiciar și care să se desfășoare în fața unui organism liber de orice influență politică, pe baza unor greșeli disciplinare clar definite”. Aceste principii au fost întărite odată cu Avizul nr. 18 (2015) privind poziția sistemului judiciar și relația acestuia cu cealaltă putere a statului într-o democrație modernă”; „37. În ceea ce privește răspunderea civilă, penală și disciplinară (ceea ce a fost numit mai sus”; „răspundere punitivă”);, CCJE subliniază că principalul remediu pentru erorile judiciare care nu implică rea-credință trebuie să fie calea de atac. În plus, pentru a proteja independența judiciară de presiuni nejustificate, trebuie să se acorde o mare atenție la încadrarea răspunderii judecătorilor în ceea ce privește răspunderea penală, civilă și disciplinară. 96. Sarcinile de interpretare a legii, de cântărire a probelor și de evaluare a faptelor pe care le îndeplinește un judecător pentru a soluționa cauzele nu ar trebui să dea naștere la răspundere civilă sau disciplinară împotriva judecătorului, cu excepția cazurilor de rea intenție, de omisiune intenționată sau, se poate spune, de neglijență gravă”.

19. Recomandarea Rec(2010)12 adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010 privind judecătorii: independență, eficiență și responsabilități, la § 5 prevede: „Judecătorii ar trebui să aibă libertatea neîngrădită de a soluționa cauzele în mod imparțial, în conformitate cu legea și cu interpretarea pe care o dau faptelor”. Cu referire la Răspunderea și procedurile disciplinare enunță: „66. Interpretarea legii, aprecierea faptelor sau cântărirea probelor efectuate de judecători pentru a soluționa cauzele nu ar trebui să dea naștere la răspundere civilă sau disciplinară, cu excepția cazurilor de rea intenție și de neglijență gravă. 68. Interpretarea legii, aprecierea faptelor sau cântărirea probelor efectuate de judecători pentru a stabili cauzele nu ar trebui să dea naștere la răspundere penală, cu excepția cazurilor de rea intenție. 69. Procedurile disciplinare pot urma în cazul în care judecătorii nu își îndeplinesc sarcinile în mod eficient și adecvat. Sancțiunile disciplinare ar trebui să fie proporționale. 70. Judecătorii nu ar trebui să fie personal responsabili în cazul în care decizia lor este anulată sau modificată în apel”;

20. Principii similare sunt afirmate de Recomandarea Europeană a Consiliului de Justiție - ENCJ, în Standardele Judiciare Minime V - Proceduri disciplinare și răspunderea judecătorilor, Raport 2014-2015 (ENCJ, 2015): „Judecătorii ar trebui să se ghideze de principii etice de conduită profesională, care includ îndatoriri și responsabilități a căror încălcare poate fi sancționată prin măsuri disciplinare. Judecătorii nu ar trebui să fie pasibili de răspundere civilă sau disciplinară în ceea ce privește interpretarea legii, evaluarea faptelor sau cântărirea probelor în cadrul soluționării unei cauze, cu excepția cazurilor de rea intenție sau de neglijență gravă. Orice măsuri și proceduri disciplinare ar trebui să fie reglementate prin lege. Nu trebuie să se permită ca procedurile disciplinare instituite pentru a asigura responsabilitatea sistemului judiciar să devină un mijloc de intimidare a judecătorilor”.

21. În cele din urmă, se reamintește că, în Avizul comun CDL AD(2019)024 privind pachetul de reforme judiciare din Armenia, Comisia de la Veneția și CoE DGI abordează în mod expres problema încălcării drepturilor omului ca motiv de sancțiune disciplinară: „50. Articolul 142 alineatul (6) pct. 1 modificat oferă o definiție a încălcării disciplinare”; legate de încălcarea dispozițiilor de drept material sau procedural în exercitarea atribuțiilor judiciare (articolul 142 alineatul (1) pct. 1). În temeiul articolului 164 alineatul (9) din Constituție, numai încălcările disciplinare esențiale („grave”) pot duce la demiterea unui judecător de către CSM. Pentru a fi „esențială”; (și, prin

urmare, potențial sancționabilă cu o demitere), încălcarea legii ar trebui, printre altele, „să aibă drept consecință încălcarea fundamentală a drepturilor sau libertăților omului stipulate în Constituție sau în tratatele internaționale ratificate de Republica Armenia”. Această formulare este mai bună decât propunerea avută în vedere anterior de a declara fiecare act al unui judecător care a dus la constatarea unei încălcări a CEDO de către CtEDO ca fiind o abatere disciplinară. Comisia de la Veneția reamintește că CtEDO nu stabilește niciodată vinovăția personală a unui judecător individual. Concluziile sale se referă la funcționarea defectuoasă a sistemului național în ansamblu, care rareori poate fi redusă la vina unui judecător izolat. „Avizul subliniază că articolul 142 alineatul (9) conține o rezervă importantă care ar trebui luată în considerare în interpretarea noului articol 142 alineatul (6) p. 1. „Interpretarea legii sau aprecierea faptelor și a probe lor în timpul administrării justiției și al exercitării - în calitate de instanță - a altor atribuții prevăzute de lege nu poate duce în sine la o acțiune disciplinară”. Aceleași principii au fost afirmate de Comisia de la Veneția în memoriul Amicus Curiae al Comisiei de la Veneția privind răspunderea penală a judecătorilor, în special în ceea ce privește articolul 307 din Codul penal al Republicii Moldova (2017) § 25 și în memoriul Amicus Curiae al Comisiei de la Veneția pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova privind dreptul de regres al statului împotriva judecătorilor (2015) § 70.

22. Având în vedere principiile rezumate mai sus, este clar de ce problema interpretării art. 11 alin. (2) din Legea nr. 65/2023 necesită atenție maximă. În aceste condiții, consider că acest caz a oferit Comisiei de evaluare o oportunitate neprețuită - care, din păcate, a fost ratată - de a aborda una dintre cele mai controversate dispoziții ale Legii privind evaluarea externă și de a clarifica abordarea care trebuie adoptată în cazurile în care hotărârile CtEDO sunt relevante pentru luarea deciziei judecătorului sau hotărârile CtEDO stabilesc că în cauza, judecată la nivel național de un judecător supus evaluării, a avut loc o încălcare a Convenției.

CI. TESTUL DE INTEGRITATE ETICĂ ȘI INTERPRETAREA ART. 11 ALIN. (2) DIN LEGEA NR. 65/2023

23. Pentru a stabili dacă sunt îndeplinite condițiile din art. 11 alin. (2) din Legea nr. 65/2023, Comisia ia în considerare, în general, dacă, în ultimii 10 ani, CEDO a constatat o încălcare într-o cauză în care a fost implicat subiectul în cauză și dacă CEDO a stabilit, înainte de actul respectiv, că o decizie similară a fost contrară convenției. Comisia va considera actul ca fiind „arbitrar”; dacă nu sunt furnizate motive sau dacă motivele oferite se bazează pe o eroare evidentă de fapt sau de drept, ceea ce duce la o „denegare de justiție” (a se vedea *Moreira Ferreira v. Portugalia* (nr. 2) [GC], 11.07.2017, § 85; *Navalnyy și Ofitserov v. Rusia*, nr. 46632/13 28671/14, 23.02.2016, § 119).

24. Nu sunt de acord cu această interpretare din următoarele motive:

24a. Articolul 11 alin. (2) privind testul de integritate etică descrie două situații diferite la litera a): I. în ultimii 5 ani, a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor; a procurorilor sau, după caz, a altor profesii; II. a emis acte arbitrare, în ultimii 10 ani, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene a Drepturilor Omului.

24b. Prima parte a dispoziției fac trimitere în primul rând la normele Legii nr. 178/2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, cu modificările ulterioare, și la Codul de etică. În special în sistemele în care abaterile disciplinare sunt tipice, trebuie să se facă distincție între etică și disciplină (Avizele 3 și 10 3 ale CCEJE). Codul de etică stabilește regulile care ar trebui să ghideze comportamentul judecătorilor în viața cotidiană, personală și profesională. Numai în unele cazuri limitate poate avea loc o încălcare a ambelor seturi de reguli.

24c. Articolul 4 din Legea nr. 178/2014, cu modificările ulterioare 4, prevede: „(1) Constituie abatere disciplinară: ... b) adoptarea unei hotărâri judecătorești prin care, intenționat sau din neglijență gravă, au fost încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor fizice sau juridice, garantate de Constituția Republicii Moldova și de tratatele internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte”.

Art. 4 l a fost modificat în noiembrie 2023, când s-a introdus definiția termenilor „intenționat” și „neglijență gravă”: „Se consideră că a fost săvârșită cu intenție o abatere disciplinară în cazul în care judecătorul încalcă conștient norme de drept material ori procesual sau săvârșește o faptă prevăzută la art. 4 alin. (1) lit. p), își dă seama de consecința prejudiciabilă a acțiunii sau inacțiunii sale și urmărește ori admite survenirea consecinței respective. (2) Se consideră că a fost săvârșită cu neglijență gravă o abatere disciplinară în cazul în care judecătorul a admis o încălcare a unor norme de drept material ori procesual sau săvârșește o faptă prevăzută la art. 4 alin. (1) lit. p) fără a-și da seama de o eventuală consecință prejudiciabilă a acțiunii sau inacțiunii sale, deși putea și trebuia să o prevadă, ori considerând neîntemeiat că această consecință prejudiciabilă nu se va produce. Lipsa de previzibilitate manifestată de judecător trebuie să fie inexplicabilă din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului, să nu aibă nicio legătură cu particularitățile situației judecate care ar face-o înțelegsă și să reiasă dintr-o abordare care este contrară practicii judiciare uniforme”.

24d. Interpretarea Legii nr. 65/2023 cu modificările ulterioare și a Legii nr. 178/2014 cu modificările ulterioare trebuie să fie coerentă și:

I. Încălcarea intenționată sau din neglijență gravă a drepturilor omului, prin încălcarea dreptului material sau procedural sau prin comportamentele descrise la art. 4 lit. p), poate constitui o abatere disciplinară și poate intra sub incidența normei de la art. 11 alin. (2) lit. a) prima parte (încălcare gravă în ultimii 5 ani).

II. Decizia arbitrară adoptată în ultimii 10 ani cu încălcarea normelor imperative ale legii și ale CEDO, așa cum a stabilit CEDO în cazuri similare, este un act mai grav și, pentru ca acesta să se producă, este necesar ceva mai mult decât simpla încălcare intenționată sau din neglijență gravă a legii.

Accastă distincție corespunde diferitor nivele de gravitate și, într-o anumită măsură, prin stabilirea a două termene diferite, pune în aplicare, proporționalitatea și gradarea a sancțiunilor menționate de CEDO în cauza *Xhoxhaji c. Albaniei*, § 412.

24e. Conceptul de „arbitrar” are în general o conotație negativă, dezaprobatore (necontrolat, nerestricționat de lege, despotic, tiranic) și este legat de abuzul de putere. CEDO nu are o „definiție generală cu privire la tipurile de comportament din partea autorităților care ar putea fi considerate „arbitrare”, dar „principiile cheie au fost dezvoltate de la caz la caz” (*Saadi v. Regatul Unit [MC]* § 68), în timp ce noțiunea sa poate varia în funcție de situația specifică (ibid.). În jurisprudența Curții, conceptul de arbitrar este asociat cu arestarea, detenția, spitalizarea forțată, expulzarea, exilul, confiscarea, privarea de proprietate, privarea de drepturile electorale, calificarea penală, refuzul. Acesta poate fi asociat cu noțiunea de „neclaritate a legii” (*Seyidzade v. Azerbaidjan*, § 36), „rea-credință” sau „înșelăciune” sau „manipulare” (adică a mărturiilor) din partea autorităților (*Saadi v. Regatul Unit*, § 69, *Navalny și Ofitserov v. Rusia*, §. 110, *Mammadov v. Azerbaidjan nr. 2*, § 237), „putere absolută” (*ILL. v. Regatul Unit*, § 116). În contextul art. 6 CEDO, prezența unor proceduri bine stabilite și cerința motivării actelor sunt considerate principalele garanții împotriva arbitrarului.

24f. Prin urmare, pentru a fi în situația unei încălcări a articolului 11 alin. (2) lit. a) partea a 2-a, este necesar ca candidatul: 1) să fi adoptat un act arbitrar în sensul stabilit de Curte, 2) să fi încălcat normele imperative, 3) și drepturile omului, astfel cum au fost stabilite în cauze similare de către CEDO.

C2. APLICAREA ACESTOR PRINCIPII ÎN PREZENTA CAUZĂ

25. Majoritatea a decis că două decizii adoptate de un complet lărgit de 5 judecători ai Curții Supreme, din care a făcut parte și judecătorul Turcan, sunt arbitrare: deciziile Curții Supreme de Justiție (complet lărgit de 5 judecători) din 18 ianuarie 2018, în cauza *Melega*, și din 30 octombrie 2018, în cauza *Naddur*. Pentru a treia decizie a completului Curții Supreme de Justiție din 30 noiembrie 2020, în cauza *Dubulari*, elementul arbitrar a fost exclus.

26. Pentru a decide cu privire la aplicabilitatea principiilor menționate mai sus în cele două cauze, este necesară o examinare detaliată a acestora. Astfel, aprecierea comportamentului arbitrar nu poate fi automată, ci trebuie individualizată în funcție de caracteristicile cazului concret.

27. Trebuie avut în vedere faptul că deciziile au fost pronunțate de complete de 5 judecători ai CSJ și trebuie efectuată o evaluare minuțioasă. De fapt, având în vedere principiul secretului deliberării (consacrat în Codul de procedură, reglementările privind răspunderea disciplinară și Codul de etică) și faptul că nu sunt întotdeauna îndeplinite condițiile pentru opinii separate, trebuie să se presupună că întregul complet este responsabil în comun pentru decizie. Acest lucru necesită o analiză și mai detaliată și mai strictă a elementului psihologic al încălcării.

28. Evaluarea cauzelor se face în baza dosarelor 5 puse la dispoziție de Agentul Guvernamental. Acestea conțin deciziile, nu și procesele-verbale ale ședințelor.

(...)

38. În sfârșit, merită să ne amintim că o interpretare a legii care conduce la o încălcare a CEDO - chiar dacă este constatată de Curtea de la Strasbourg - nu poate, de una singură, să implice responsabilitatea judecătorului. Obiectivul sistemului convenției este o Europă în care toți beneficiază de libertățile și drepturile garantate de Convenție, interpretate de Curte și aplicate uniform printr-o aplicare eficientă susținută de organele Consiliului Europei. Independența judecătorilor este o valoare - o garanție pentru judecători și un drept pentru cetățeni - care joacă un rol central în garantarea drepturilor și libertăților prevăzute de Convenție. Sancționarea abaterilor comise în drumul dificil al reconcilierii sistemului național cu cel supranațional prin evaluarea extraordinară sau prin proceduri disciplinare ar putea comprima grav independența judecătorilor pe care Curtea dorește să o protejeze.

D. CONCLUZIE

39. Concluzia mea este că dl Turcan ar fi trebuit:

- să promoveze testul de integritate financiară;

- să promoveze testul de integritate etică”.

17. La data de 02.07.2024, examinând Raportul CE, luând act de informația membrului Consiliului Superior al Magistraturii Ion Guzun (raportor), Plenul CSM a adoptat Hotărârea nr.387/25, după cum urmează:

„1. Se acceptă Raportul cu privire la evaluarea externă a judecătorului Curții Supreme de Justiție Anatolie Turcan și se constată nepromovarea evaluării.

2. Se eliberează din funcție judecătorul Curții Supreme de Justiție, Anatolie Turcan.

3. Hotărârea poate fi contestată la Curtea Supremă de Justiție în termen de 5 zile de la comunicare. Depunerea contestației suspendă executarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

4. Prezenta hotărâre se expediază judecătorului CSJ Anatolie Turcan, Comisiei de evaluare și se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii”.

18. În măsură determinantă hotărârea a fost motivată prin preluarea considerentelor indicate în Raportul CE. CSM a tratat ca fiind „inexistente” argumentele indicate în Opinia separată a unui membru a CE (pet. 16 supra), cu toate că acestea sunt suficient de puternice și capabile să influențeze soluția. În orice caz, *nici o instanță* obligată să asigure efectiv dreptul garantat de art.

6 & 1 CEDO, în mod rezonabil n-ar fi tratat argumentele enunțate ca fiind „inexistente”, or, acestea sunt prea importante, urmând a fi supuse examinării și aprecierii în contextul îngrădirii drepturilor fundamentale revendicate în sensul litigiului principal, sau cel puțin în contextul obligației pozitive a statului de a asigura efectiv *dreptul la un proces echitabil*. În cadrul ședinței CSM, în care a fost adoptată hotărârea enunțată, au fost respinse toate cererile înaintate în vederea apărării drepturilor și intereselor judecătorului Anatolie Țurcan. Drepturile fundamentale au fost tratate ca fiind *teoretice și iluzorii*, ele fiind proclamate ca *concrete și efective*.

19. Hotărârea CSM a fost contestată în instanța de judecată, în modul stabilit de lege, reclamantul invocând încălcarea art. 6 & 1, 8 CEDO. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată în cadrul acestei proceduri.

20. Autorul prezentei sesizări își sprijină argumentarea și își întemeiază solicitările pe următoarele prevederi legislative și jurisprudențiale:

1) Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„(3) Republica Moldova este un stat de drept, democrație, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui ... sânt garantate”.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție”.

Articolul 28

Viața intimă, familială și privată

„Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.”

Articolul 116

Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și imamovibili, potrivit legii. (...)

(6) Sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.”

Articolul 123

Atribuțiile (Consiliului Superior al Magistraturii)

„(1) Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători. (...)”

2) Jurisprudența Curții Constituționale a RM

Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016

„71. ... excepția de neconstituționalitate reprezintă o acțiune procesuală de apărare ...

80. ... dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil ...”

Hotărârea Curții Constituționale nr.16 din 28.03.2002

„3. (...) În conformitate cu dispozițiile art. 66 lit. c) din Constituție, una din atribuțiile de bază ale Parlamentului, (...) este interpretarea legilor și asigurarea unității reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării. Prin urmare, Legea Supremă a investit Parlamentul cu dreptul de interpretare oficială a legilor adoptate. Interpretarea actelor legislative reprezintă un sistem de operațiuni logice, prin care se explică sensul exact și complet al dispozițiilor normative și se oferă soluții juridice pentru realizarea întocmai a normelor de drept. Interpretarea constituie o premisă a bunei aplicări a normelor juridice. Ea dă o explicație corectă înțelesului, scopului și finalității unui act normativ emis anterior. De menționat că legea de interpretare nu stabilește norme noi, nu modifică sau completează

legea interpretată, ea trebuie doar să limpezească înțelesul acesteia, ascuns într-o redactare insuficient de clară. În acest sens Curtea Constituțională s-a pronunțat în Hotărârea nr.61 din 16.11.1999 (...)

Astfel, Curtea constată că Legea nr. 1186-XIV din 27 iulie 2000 "Cu privire la interpretarea art. 12 alin. 4 subalin. 9 din Codul funciar" este de fapt un act normativ de legiferare, și nu unul de interpretare".

Hotărârea Curții Constituționale nr. 7 din 16.04.2015

„40. (...) Statul de drept consacră o serie de garanții, inclusiv jurisdicționale, care asigură respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor prin autolimitarea statului, respectiv încadrarea autorităților publice în coordonatele dreptului.

60. Curtea reține că garanțiile unui proces echitabil în materie penală, stabilite de către Curtea Europeană, sunt aplicabile în egală măsură și procedurilor disciplinare (a se vedea, inter alia, Vanjak v. Croația, 14 ianuarie 2010), luând în considerare atât gravitatea acuzațiilor împotriva agentului public, cât și consecințele grave aplicabile, și anume pierderea locului de muncă, în ciuda faptului că legislația operează cu categoria de răspundere disciplinară, și nu penală.

61. Totodată, Curtea reține că garanțiile unui proces echitabil nu se aplică în exclusivitate procedurii judiciare stricto sensu, ci se extind și asupra etapelor ei precedente și ulterioare.

65. Curtea reține că accesul la justiție, ca aspect inerent al dreptului la un proces echitabil, nu poate fi perceput în lipsa garanțiilor impuse de articolul 6 §1 din Convenția Europeană.

101. Curtea reține, cu titlu de principiu, că acțiunile autorităților publice care reprezintă o ingerință trebuie să respecte întotdeauna principiul proporționalității. În ceea ce privește sancțiunile penale și cele disciplinare, una din cerințele acestui principiu fiind raportul rezonabil dintre gravitatea abaterii, pe de o parte, și natura și severitatea sancțiunii, pe de altă parte.

102. La prima vedere, Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 conține o astfel de garanție, întrucât articolul 9 alin. (1) prevede că „agenții publici testați poartă doar răspundere disciplinară, în funcție de gravitatea abaterilor constatate și în conformitate cu legislația care reglementează activitatea entităților publice respective, cu respectarea prevederilor articolului 16 alin. (2)”. Cu toate acestea, rezerva conținută în ultima teză este decisivă, deoarece articolul 16 alin. (2) prevede eliberarea „obligatorie” din funcție în cazul în care agentul public doar a „admis încălcările prevăzute la articolul 6 alineatul (2)”. Astfel, articolul 6 alin. (2) oferă o definiție vagă și generală a obligațiilor anticorupție ale agenților publici („să nu admită în activitatea lor acte de corupție, acte conexe corupției și fapte de comportament corupțional”).

103. Consecința efectivă a combinării prevederilor articolului 6 alin. (2), ale articolului 9 alin. (1) și ale articolului 16 alin. (2) din Lege este că, de fiecare dată când un agent public „admite” orice „act conex corupției” în activitatea sa profesională, se impune automat eliberarea „obligatorie” din funcție. Acest lucru lasă, totuși, ușa larg deschisă pentru decizii potențial arbitrare.

104. Curtea reține că articolul 16 alin. (2) din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 (...) este problematic (...) din punctul de vedere al caracterului său automat, și anume cel al eliberării „obligatorii” din funcție cu urmarea a comiterii unei „încălări”.

105. Deși Curtea admite că motivele enumerate în articolul 6 alin. (2) din Lege pot atinge, în anumite cazuri, o astfel de gravitate încât aplicarea sancțiunii sau eliberarea unui agent public din funcție să fie proporțională / corespunzătoare, aplicarea automată a sancțiunii eliberării din funcție pentru orice „încălcare” nu asigură totuși respectarea principiului proporționalității dintre abaterile comise și sancțiunile aplicate. Încălcarea minoră de către un agent public a legislației anticorupție ar putea să facă, în principiu, obiectul unor sancțiuni disciplinare care ar comporta consecințe mai puțin grave decât o concediere automată, de exemplu, cu o reducere temporară a primelor.

117. Dreptul la respectarea vieții private este consacrat în articolul 28 din Constituție, în articolul 8 din Convenția Europeană și în articolul 17 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

118. Deși Constituția Republicii Moldova garantează, în termeni generali, viața intimă, familială și privată, întinderea acestor drepturi urmează a fi dedusă în acord cu interpretările date de către Curtea Europeană în jurisprudența sa.

119. În concepția Curții Europene, viața privată include două aspecte: dreptul unei persoane de a trăi după cum dorește, la adăpost de priviri indiscrete, și dreptul ei de a-și dezvoltă relații cu semenii săi, motiv pentru care se poate afirma că noțiunea de viață privată înglobează două elemente principale: viața privată intimă și viața privată socială. Nici o rațiune nu permite excluderea activității profesionale din sfera noțiunii de „viață privată” (...).

121. (...) Curtea a menționat că, deși dreptul la respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private nu comportă un caracter absolut, orice incalcare trebuie să fie prevăzută de lege, să corespundă normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, să fie proporțională cu situația care a determinat-o și să nu atingă existența dreptului în sine.

122. Îi revine Curții să cerceteze, ținând cont de circumstanțele fiecărei cauze, dacă a fost respectat un just echilibru între dreptul fundamental al individului la respectarea vieții private și interesul general vizat de către stat.

123. Articolul 28 din Constituție și articolul 8 din Convenție protejează persoanele contra ingerințelor arbitrare ale puterii publice în dreptul lor la viața privată, la viața familială, la respectarea domiciliului și la respectarea secretului corespondenței lor. Acest fapt presupune obligații negative din partea autorităților statuale, și anume de a nu interveni în mod ilegal în exercitarea acestor drepturi de către persoanele fizice.

127. *Protecția dreptului la respectul vieții private reclamă din partea statelor îndeplinirea unor obligații pozitive, inerente asigurării respectării efective a vieții private și familiale. Așa fiind, statul este ținut să se doteze cu un arsenal juridic adecvat și suficient care să aibă ca scop tocmai îndeplinirea acestor obligații pozitive.*

174. *Articolul 116 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova prevede că „Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii”. De asemenea, în conformitate cu articolul 116 alin. (6), „Sanționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea”.*

175. *Articolul 123 alin.(1) din Constituție precizează că „Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători”.*

Decizia Curții Constituționale nr.42 din 06.04.2023

„113. *Cu privire la incidența articolului 28 din Constituție, Curtea notează că decizia Comisiei de evaluare privind nepromovarea evaluării poate afecta reputația profesională a candidatului – protejată de dreptul la viața privată –, de vreme ce ea conține constatări cu privire la lipsa integrității etice și financiare a candidatului (HCC nr. 5 din 14 februarie 2023, § 43). În continuare, Curtea va examina dacă dispozițiile contestate din procedura de evaluare a candidaților pentru funcțiile de membru al Consiliului Superior al Magistraturii și al Consiliului Superior al Procurorilor, din perspectiva argumentelor autorilor, fac incident articolul 28 din Constituție”.*

Hotărârea Curții Constituționale nrt.5 din 14.02.2023

„42. *Referitor la incidența articolului 20 din Constituție, Curtea a stabilit că dreptul de acces la un tribunal trebuie să fie unul practic și efectiv, nu teoretic și iluzoriu. Efectivitatea dreptului în discuție reclamă ca persoanele să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act care constituie o ingerință în exercitarea drepturilor lor (HCC nr. 5 din 3 martie 2022, § 60)”.*

Decizia Curții Constituționale nr.189 din 21.12.2023

„29. *Referitor la incidența articolului 20 din Constituție, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că acest articol își găsește corespondența în dispozițiile articolului 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la un proces echitabil (a se vedea HCC nr. 3 din 24 ianuarie 2023, § 20). Potrivit articolului 6 § 1 din Convenție, orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege (Denisov v. Ucraina [MC], 25.09.2018, §§ 60-65). Un atribut esențial al unui proces echitabil îl reprezintă principiul imparțialității judecătorului (...).*

37. *De altfel, Curtea Europeană a constatat încălcări ale prevederilor Convenției în cauze referitoare la examinarea imparțialității judecătorilor, pentru că tribunalele naționale nu au examinat motivele de recuzare invocate de o parte în proces. De exemplu, în cauza Deli v. Republica Moldova, 22 octombrie 2019, persoana a invocat părtinirea judecătorului, i.e. judecătorul fiind criticat în mod direct cu privire la modul în care a condus procedura de examinare a cauzei. Curtea Europeană a reținut că niciuna dintre instanțele naționale nu au analizat argumentele referitoare la parțialitatea judecătorului, ci doar le-a respins în ansamblu. Deciziile instanțelor naționale nu au inclus nicio constatare de fapt care să contrazică relatarea evenimentelor făcută de reclamant și niciun comentariu cu privire la afirmațiile reclamantului referitoare la părtinirea judecătorului. Curtea a constatat încălcarea articolului 6 § 1 din Convenție în ceea ce privește cerința de imparțialitate, având în vedere îndoielile nu în întregime neîntemeiate pe care reclamantul le-a formulat referitor la imparțialitatea subiectivă a judecătorului și la neajunsurile procedurale care au dus la lipsa de imparțialitate obiectivă (§§ 38-47).*

3) Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare CEDO)

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

„1. *Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil ... de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotări (...)*”.

Articolul 8

Dreptul la respectarea vieții private și de familie

„1. *Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.*

2. *Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”*

4) Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO)

Hotărârea din 09.01.2013 în cauza Oleksandr Volkov vs. Ucraina

„104. (...) *imparțialitatea denotă lipsa preferințelor sau a favorizării. Conform jurisprudenței constante a Curții, existența imparțialității în sensul art. 6 § 1 trebuie să se stabilească în funcție de: (i) un test subiectiv, în cadrul căruia*

trebuie să se fiină seama de convingerile personale și comportamentul unui anumit judecător – cu alte cuvinte, dacă judecătorul a dat dovadă de preferințe personale sau părtinire într-o cauză; și (ii) un test obiectiv, în cadrul cărui se stabilește dacă instanța în sine și, printre alte aspecte, componența acesteia, au oferit garanții suficiente pentru excluderea oricărui dubiu legitim în legătură cu imparțialitatea acesteia (a se vedea, între altele, Fey vs. Austria, 24 februarie 1993, seria A nr. 255, pct. 28 și 30, și Wettstein vs. Elveția, nr. 33958/96, pct. 42, CEDO 2000-XII).

105. Totuși, nu există nicio delimitare clară între imparțialitatea subiectivă și cea obiectivă, având în vedere că comportamentul unui judecător poate nu doar să genereze îndoieli obiectiv justificate în ceea ce privește imparțialitatea sa, din punctul de vedere al unui observator extern (testul obiectiv), ci poate viza și chestiunea convingerilor sale personale (testul subiectiv) (a se vedea Kyprianou împotriva Ciprului (MC), nr. 73797/01, pct. 119, CEDO 2005-XIII). În consecință, în unele cauze, în care poate fi dificilă obținerea unor probe care să infirme prezumția de imparțialitate subiectivă a judecătorului, cerința privind imparțialitatea obiectivă oferă o garanție suplimentară importantă (a se vedea Pullar împotriva Regatului Unit, 10 iunie 1996, pct. 32, Culegere 1996-III).

106. În această privință, chiar și aparențele pot avea o anumită importanță sau, cu alte cuvinte, „nu trebuie doar să se facă dreptate, ci trebuie să se vadă că se face dreptate”. Este în joc încrederea pe care instanțele dintr-o societate democratică trebuie să o inspire publicului (De Cubber vs. Belgia, 26.10.1984, pct. 26, seria A nr. 86).

165. Părțile au fost de acord cu faptul că a existat o ingerință în exercitarea de către reclamant a dreptului la respectarea vieții sale private. Curtea nu constată niciun motiv pentru a adopta o poziție diferită. Aceasta ia act de faptul că viața privată „include dreptul unui individ de a crea și dezvolta relații cu alte persoane, inclusiv relații de natură profesională sau de afaceri” (a se vedea C. împotriva Belgiei, 7 august 1996, pct. 25, Culegere 1996-III). Art. 8 din Convenție „protejează dreptul la dezvoltare personală și dreptul de a stabili și dezvolta relații cu alte persoane și lumea înconjurătoare” (a se vedea Pretty împotriva Regatului Unit, nr. 2346/02, pct. 61, CEDO 2002-III). Noțiunea de „viață privată” nu exclude, în principiu, activități de natură profesională sau de afaceri. În definitiv, majoritatea oamenilor au ocazii semnificative de a-și dezvolta relațiile cu lumea înconjurătoare în timpul vieții lor profesionale (a se vedea Niemietz împotriva Germaniei, 16 decembrie 1992, pct. 29, seria A nr. 251-B). Prin urmare, s-a constatat că restricțiile impuse în privința accesului la profesie afectează „viața privată” (a se vedea Sidabras și Džiautas împotriva Lituaniei, nr. 55480/00 și 59330/00, pct. 47, CEDO 2004-VIII și Bigaeva împotriva Greciei, nr. 26713/05, pct. 22-25, 28 mai 2009). În mod similar, s-a constatat că eliberarea din funcție reprezintă o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții private (a se vedea Özpınar împotriva Turciei, nr. 20999/04, pct. 43-48, 19 octombrie 2010). În cele din urmă, art. 8 abordează chestiunile referitoare la protecția onoarei și reputației, incluse în dreptul la respectarea vieții private (a se vedea Pfeifer împotriva Austriei, nr. 12556/03, pct. 35, 15 noiembrie 2007 și A. împotriva Norvegiei, nr. 28070/06, pct. 63 și 64, 9 aprilie 2009).

166. Eliberarea din funcția de judecător a reclamantului a afectat o mare parte a relațiilor acestuia cu alte persoane, inclusiv relațiile de natură profesională. De asemenea, a avut impact asupra „sferei private” a acestuia, deoarece pierderea locului de muncă trebuie să fi avut consecințe semnificative asupra bunăstării materiale a reclamantului și a familiei acestuia. În plus, motivul pentru eliberarea din funcție a reclamantului, și anume încălcarea jurământului judecătoresc, sugerează faptul că reputația sa profesională fusese afectată.

167. Rezultă că eliberarea din funcție a reclamantului a constituit o ingerință în exercitarea de către acesta a dreptului la respectarea vieții private, în sensul art. 8 din Convenție.

181. În continuare, Curtea consideră că nu au fost instituite garanțiile procedurale necesare pentru a preveni aplicarea arbitrară a normelor materiale relevante (...)

5) OPINIA COMUNĂ A COMISIEI DE LA VENEȚIA ȘI A DIRECTORATULUI GENERAL PENTRU DREPTURILE OMULUI ȘI STATUL DE DREPT (DGI) AL CONSILIULUI EUROPEI REFERITOARE LA PROIECTUL DE LEGE CU PRIVIRE LA EVALUAREA EXTERNĂ A JUDECĂTORILOR ȘI PROCURORILOR (adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023)

„28. (...) crearea CE ca organ de constatare a faptelor cu competențe extinse de investigare și cu resurse ample poate slăbi rolul celor două Consilii în acest proces. Prin urmare, este necesar să se asigure că CE-urile sunt suficiente de independente și eficiente, chiar dacă CSM și CSP decid în continuare cu privire la eliberarea din funcție a judecătorilor și a procurorilor.

30. Proiectul de lege prevede că CE vor fi independente (articolul 5 alin. (1)). Pentru a evalua dacă CE sunt suficient de independente, este necesar să se analizeze modul în care sunt numiți membrii lor, care sunt calificările acestora, cerințele de incompatibilitate, nivelul de autonomie în procedurile interne, securitatea mandatului, mecanismele de responsabilitate a membrilor, disponibilitatea controlului judiciar asupra deciziilor CE etc.

35. Paritatea dintre membrii „naționali” și „internaționali” din CE, precum și prezența unui membru desemnat de opoziție în „cota națională” (din trei membri) reduce riscul ca CE să fie supus voinței majorității politice la moment. Într-adevăr, nu ar trebui să presupunem că membrii CE „internaționali” ar fi independenți prin definiție; procesul de nominalizare de către partenerii de dezvoltare ar trebui să le asigure imparțialitatea și statutul independent, ținând cont de calificările și experiența profesională anterioară. În plus, alte elemente ale concepției instituționale a CE trebuie clarificate sau îmbunătățite.

101. Potrivit articolului 19 alin. (4) din proiectul de lege, decizia CSM/CSP prin care se confirmă raportul negativ al Comisiei de evaluare în cauză are ca efect eliberarea din funcție a judecătorului sau a procurorului. În opinia din

decembrie 2022, Comisia și DGI și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că procedura de evaluare nu a oferit nicio alternativă ca CSM să aplice alte măsuri în afară de eliberarea din funcție. În pofida argumentului potrivit căruia, în contextul exercițiului de verificare, orice altă sancțiune în afară de eliberarea din funcție ar fi vădit insuficientă, Comisia și DGI au subliniat în continuare necesitatea de a asigura o marjă de apreciere pentru CSM/CSP în vederea aplicării diferitor măsuri. Această flexibilitate era importantă în lumina principiului proporționalității, iar eliberarea din funcție era măsura de ultimă instanță. În consecință, chiar și în cadrul procedurii de evaluare, sancțiunile ar putea fi cel puțin câteva. Comisia și DGI reiterează această recomandare cu privire la prezentul proiect de lege.

102. În opinia exprimată în octombrie 2022, Comisia de la Veneția și DGI au remarcat, de asemenea, că consecințele suplimentare ale evaluării negative, care includ o interdicție îndelungată de la exercitarea majorității profesiilor juridice, sunt disproporționate și ar trebui reconsiderate. Cu regret, nici recomandările cu privire la faptul că toate activitățile de natură privată ar trebui retrase din lista profesiilor interzise⁴⁹ nu sunt abordate în actualul proiect de lege”.

Jurisprudența comparată: Decizia Curții Constituționale a României nr.500 din 30.06.2016

„17. (...) recuzarea este o ipoteză de excludere a judecătorului suspect - *judex suspectus* (distinct de *judex incapax* și *judex inhabilis*), iar suspiciunea poate avea numeroase temeluri, astfel cum se arată în literatura de specialitate, „pot exista amănute împrejurări, interese, relațiuni, pasiuni, preocupăți care ar putea să producă îndoiulă, suspiciune asupra imparțialității judecătorului, și de aceea legea, în interesul bunei justiții, a încrederii în justiție, și a prestigiului acesteia, prevede recuzabilitatea judecătorului suspect. (...) Curtea reține că principiul imparțialității justiției constituie un corolar al principiului legalității ce caracterizează statul de drept. Pe de altă parte, principiul imparțialității presupune cu autoritățile cărora le revine sarcina de a înfăptui justiția să fie neutre. De altfel, instanța de contencios constituțional a subliniat în jurisprudența sa că neutralitatea este de esența justiției (Decizia nr. 410 din 12 octombrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.049 din 12 noiembrie 2004).

18. Totodată, Curtea observă, în acord cu jurisprudența instanței de la Strasbourg (în acest sens, hotărârile pronunțate în cauzele Curții Europene a Drepturilor Omului: *Procola împotriva Luxemburgului*; *Le Compte van Leuven, de Meyer împotriva Belgiei*; *Thorgeir împotriva Islandei*; *Hauschildt împotriva Danemarcei*; *Klezn împotriva Olandei*; *Piersack împotriva Belgiei*; *De Cubber împotriva Belgiei*; *Grievies împotriva Marii Britanii*; *Kyprianou împotriva Ciprului*; *Wettstein împotriva Elveției*; *Padovani împotriva Italiei*; *Rudnichemko împotriva Ucrainei*; *Castillo Algar împotriva Spaniei*; *Micallef împotriva Maltei*), că imparțialitatea magistratului, ca o garanție a dreptului la un proces echitabil, poate fi apreciată într-un dublu sens: un demers subiectiv, ce tinde a determina convingerea personală a unui judecător într-o cauză anume, ceea ce semnifică așa-numita imparțialitate subiectivă, și un demers obiectiv, cu scopul de a determina dacă acesta a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoiulă legitimă în privința sa, ceea ce semnifică așa-numita imparțialitate obiectivă. De asemenea, imparțialitatea subiectivă este prezumată până la proba contrară, în schimb, aprecierea obiectivă a imparțialității constă în a analiza dacă, independent de conduita personală a judecătorului, amănute împrejurări care pot fi verificate dau naștere unor suspiciuni de lipsă de imparțialitate (a se vedea Decizia nr. 333 din 12 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 533 din 17 iulie 2014, și Decizia nr. 711 din 27 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 913 din 9 decembrie 2015).

20. (...) în cazurile în care se solicită recuzarea unui judecător, cercetarea trebuie să stabilească nu dacă a existat în fapt subiectivism conștient sau inconștient din partea acestuia, ci dacă o persoană rezonabilă și bine informată ar percepe existența unui atare subiectivism.

23. (...) prin recuzare se înțelege manifestarea de voință a uneia dintre părți (...) prin care se solicită ca persoana incompatibilă să nu facă parte din completul de judecată sau din constituirea instanței de judecată. Este vorba despre o modalitate subsidiară de rezolvare a incompatibilității (...).”

6) Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție nr.65 din 30.03.2023

Articolul 2 Scopul și principiile evaluării

„(...)

(2) Evaluarea judecătorilor (...) este efectuată în baza următoarelor principii:

a) independența Comisiei de evaluare;

b) echitatea procedurii de evaluare;

(...)”.

Articolul 7 Calitatea de membru al Comisiei de evaluare

„(1) Membrul Comisiei de evaluare trebuie să corespundă următoarelor cerințe:

(...)

e) nu a făcut parte dintr-un partid politic în ultimii trei ani;

f) nu a deținut funcția de judecător sau de procuror în Republica Moldova în ultimii trei ani;

(...)”.

Articolul 10 Obligațiile membrilor Comisiei de evaluare

„(1) Membrii Comisiei de evaluare au următoarele obligații:

(...)

c) să nu desfășoare activități, care ar putea genera un conflict de interese, și acțiuni incompatibile cu calitatea de membru al Comisiei de evaluare și să le declare în modul stabilit (...);

d) să nu săvârșească care ar putea discredita Comisie de evaluare sau ar putea provoca îndoieli privind obiectivitatea acestuia;

e) să-și exercite în mod profesionist cu diligență (...) atribuțiile”.

Articolul 15 Audierea

„(...)

(8) Recuzarea concomitentă a tuturor membrilor Comisiei de evaluare este interzisă”.

7) Legea pentru interpretarea unor prevederi din Legea nr.26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de auto administrare ale judecătorilor și procurorilor și Legea nr.65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, nr.180 din 07.07.2023

„(...)

Art. II, - articolul 7 alineatul (1) din Legea nr.65/2023 (...) se interpretează după cum urmează:

În sensul literei d), membrul Comisiei de evaluare trebuie să nu dețină și nici să nu fi deținut funcția de deputat în Parlament sau de membru al Guvernului în Republica Moldova în ultimii trei ani;

În sensul literei e), membrul Comisiei de evaluare trebuie să nu fi făcut parte dintr-un partid politic din Republica Moldova în ultimii trei ani”.

8) Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr. 947 din 19.07.1996

Articolul 18. Recuzarea și autorecuzarea

„(1) Membrul Consiliului Superior al Magistraturii nu poate participa la examinarea problemei și urmează să fie recuzat dacă există împrejurări care exclud participarea lui la examinare sau împrejurări ce ar trezi îndoieli privind obiectivitatea lui. În cazul în care există astfel de împrejurări, membrul Consiliului este obligat să declare autorecuzarea”.

Neconstituționalitatea prevederilor legale criticate

A. Neconstituționalitatea prevederilor Art. II din Legea pentru interpretarea unor prevederi din Legea nr.26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de auto administrare ale judecătorilor și procurorilor și Legea nr.65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, nr.180 din 07.07.2023

21. Potrivit art. 7 alin. (1) lit. e) din Legea nr.65 din 30.03.2023, „Membrul Comisiei de evaluare trebuie să corespundă următoarelor cerințe” – „nu a făcut parte dintr-un partid politic în ultimii trei ani”. Toți membri Comisiei de evaluare au fost desemnați în condițiile acestei legi, inclusiv dna **Lavly Perling**, desemnată în baza Hotărârii Parlamentului RM nr.155 din 15.06.2023.

22. Potrivit CV-lui **Lavly Perling**, publicat de Comisie pe pagina web <https://www.yetimgmd.eu/ro/membrii-comisiei/lavly-perling> la link - sursa - https://cdn.prod.website-files.com/65de9e889b671ed4987e7b51/6617eca5c3bcef20d673ade0_Perling%20CV%20RO.pdf), acest membru al CE, nu ar fi ocupat funcții politice, nu ar fi fost afiliată politic și nu a făcut parte dintr-un partid politic în ultimii 3 ani; în acest CV nu se regăsesc informației care ar viza activitatea politică în ultimii 3 ani până la desemnarea acesteia în funcția de membru al Comisiei respective.

23. În urma verificării informațiilor prezentate în CV-ul membrului Lavly Perling, din surse deschise, la caz WIKIPEDIA.ORG (Enciclopedie on-line notorie), site-ul web al partidului politic PAREMPOOLSED din Estonia se constată că, acesta (Cyul) a fost perfectat, prin omisiunea de a indica despre cariera politică a membrului Comisiei Lavly Perling, care de fapt începând cu luna august 2022, exercită funcția politică de – Președinte a Partidului Politic PAREMPOOLSED din Estonia, până în prezent.

24. Ori cea mai recentă acțiune politică a d-nei Lavly Perling se exprimă prin adresarea sa din 15.06.2024 din funcția de Președinte a Partidului Politic PAREMPOOLSED din Estonia către Prim Ministra Estoniei D-na Kaja Kallas (scrisoarea publică de pe site-ul web al partidului -

<https://parempoolsed.ee/2024/05/15/avalik-kiri-kaja-kallasele-ja-mart-vorklaevale/>).

25. În esență, scoatem în evidență un fapt juridic consumat. Membrul CE dna **Lavly Perling a fost desemnată cu încălcarea prevederilor legale** (*art. 7 alin. (1) lit. e) din Legea nr.65 din 30.03.2023*) – argument valabil în contextul ingerințelor admise în drepturile revendicate conform litigiului principal. Ori, potrivit **Raportului de evaluare externă din 14.05.2024** emis în privința judecătorului CSJ Turcan Anatolie de CE, **în calitate de membru al acestei Comisiei (membru nr.6) este d-na Lavly Perling.**

26. În cadrul ședinței CSM, au fost înaintate obiecții privind legalitatea desemnării acestui membru al CE. Potrivit Hotărârii CSM nr. 387/25 din 02.07.2024, obiecțiile enunțate au fost respinse în temeiul „**Art. II al Legii nr.180/2023**”. Așadar, se impune verificarea constituționalității a prevederilor legale criticate.

27. Examinând constituționalitatea unor prevederi cu privire la interpretarea actelor legislative, în Hotărârea nr.16 din 28.03.2002, Curtea Constituțională a reținut:

„ **În conformitate cu dispozițiile art. 66 lit. c) din Constituție, una din atribuțiile de bază ale Parlamentului, ca organ reprezentativ suprem și legislativ, este interpretarea legilor și asigurarea unității reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării. Prin urmare, Legea Supremă a investit Parlamentul cu dreptul de interpretare oficială a legilor adoptate.**

Interpretarea actelor legislative reprezintă un sistem de operațiuni logice, prin care se explică sensul exact și complet al dispozițiilor normative și se oferă soluții juridice pentru realizarea întocmai a normelor de drept.

Interpretarea constituie o premisă a bune aplicări a normelor juridice. Ea dă o explicație corectă înțelesului, scopului și finalității unui act normativ emis anterior. De menționat că legea de interpretare nu stabilește norme noi, nu modifică sau completează legea interpretată, ea trebuie doar să limpezească înțelesul acesteia, ascuns într-o redactare insuficient de clară. În acest sens Curtea Constituțională s-a pronunțat în Hotărârea nr.61 din 16 noiembrie 1999. Un punct de vedere similar se regăsește și în jurisducția constituțională a altor state (România, Rusia) (...)

Astfel, Curtea constată că Legea nr. (...) este de fapt un act normativ de legiferare, și nu unul de interpretare.

28. În speță, sunt valabile aceleași considerente. Respectiv, prevederile legale criticate **contravin art. 66 lit. c) separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție.**

29. Este relevant că, atunci când legiuitorul a avut în vedere o anumită stare de fapt, condiții, exigențe specifice, de fiecare dată a folosit sintagma „**din Republica Moldova**” (a se vedea de exemplu **art. 7 alin. (2) din Legea nr. 65/2023**), pentru a putea fi înțeleasă voința manifestată în procesul legiferării. Nu în același mod s-a procedat și la redactarea conținutului art.7 alin. (1) lit. e) din Legea nr.65/2023. Respectiv, voința legiuitorului a fost alta decât cea promovată prin Art. II al Legii nr.180/2023. În esență, **prin legea contestată se modifică sau se completează legea interpretată**, ceea ce contravine prevederilor constituționale.

30. În așa mod, dat fiind circumstanțele litigiului, se atestă că, prin prevederile legale criticate se **încalcă art. 20 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție**, dlui Anatolie Turcan fiindu-i îngrădit dreptul garantat de art. 6 & 1 CEDO în contextul sintagmei „**o instanță (...) instituită de lege**”, având în vedere „**încălcarea flagrantă**” a prevederilor art. 7 alin. (1) lit. e) din Legea nr.65/2023 – încălcare care s-a încercat a fi remediată prin legea de interpretare.

31. Având în vedere **principiul statului de drept**, inerent în sistemul Convenției, o „**instanță**” trebuie să fie întotdeauna constituită „**potrivit legii**”, în caz contrar fiind lipsită de legitimitatea necesară într-o societate democratică pentru a audia cauzele persoanelor de drept privat (*Lavents vs. Letonia, & 81; Biagioli vs. San Marino, & 71*).

32. Expresia „**potrivit legii**” se referă nu doar la temeiul juridic al însăși existenței instanței. Legalitatea unei instanțe trebuie neapărat să acopere și componența sa (*Buscarini vs. San Marino*)

33. „**Legea**” la care face referire art. 6 § 1 nu este doar legislația referitoare la stabilirea și competența organismelor judiciare, ci și orice altă dispoziție de drept intern a cărei neconformitate determină participarea unuia sau mai multor judecători în cazuri ilegale (*DMD Group, A.S., vs. Slovacia, & 59*).

34. Argumentele enunțate *supra* rămân a fi valabile și în contextul încălcării **art. 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție**, având în vedere considerentele puse la baza Hotărârii din 09.01.2013 în cauza **Oleksandr Volkov vs. Ucraina**, ingerința în acest drept fiind una ilegală (a se vedea inclusiv pct. 30 *supra*).

B. Neconstituționalitatea Art. 15 alin. (8) din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, nr.65 din 30.03.2023 separat și combinat cu omisiunea legislativă de a reglementa temeiurile și procedura în materia recuzării și autorecuzării (abținerii) membrului Comisiei de evaluare în cadrul procesului de evaluare externe a integrității etice și financiare a judecătorilor Curții Supreme de Justiție.

35. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că „garanțiile unui proces echitabil nu se aplică în exclusivitate procedurii judiciare stricto sensu, ci se extind și asupra etapelor ei precedente și ulterioare” (HCC nr.7 din 16.04.2015, & 61). Respectiv, în contextul litigiului, nu doar CSM trebuie să asigure dreptul la un proces echitabil; garanțiile unui proces echitabil se extind și asupra „etapelor precedente”.

36. În sensul art. 6 § 1 din Convenție, instanța trebuie să fie imparțială. Imparțialitatea se definește de regulă prin lipsa oricărei prejudecăți sau atitudini părtinitoare și poate fi analizată în diverse moduri (Wettstein vs. Elveția, & 43; Micallef vs. Malta (MC), & 93; Nicholas vs. Cipru, & 49). Deficiențele constatate pot fi remediate sau nu în cadrul procedurii ulterioare.

37. Imparțialitatea trebuie evaluată (Micallef vs. Malta (MC), &93-101; Nicholas vs. Cipru, & 49): (i) potrivit unui demers subiectiv, ținându-se seama de convingerea personală și comportamentul judecătorului, adică dacă acesta a demonstrat părtinire sau prejudecăți personale în cauză; și, de asemenea; (ii) potrivit unui demers obiectiv, care constă în a stabili dacă instanța a oferit, în special prin compunerea sa, suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială legitimă cu privire la imparțialitatea sa.

38. CtEDO a subliniat cu orice ocazie că și aparențele pot avea importanță sau, așa cum spune un proverb englezesc, „justice must not only be done, it must also be seen to be done” („nu trebuie doar să se facă dreptate, trebuie să se și vadă că se face dreptate”). Într-o societate democratică, instanțele trebuie să inspire încredere justițiabililor. Orice judecător despre care poate exista o temere legitimă privind lipsa de imparțialitate trebuie așadar să fie recuzat (Micallef vs. Malta).

39. Principiile referitoare la imparțialitatea instanțelor stabilite în jurisprudența Curții sunt valabile atât pentru jurați, cât și pentru magistrați, indiferent dacă sunt profesioniști sau nu, sau pentru alți funcționari care exercită atribuții judiciare, precum evaluatorii și grefierii sau „referenții” (Bellizzi vs. Malta, & 51). Curtea a subliniat că respectarea garanțiilor impuse de art. 6 este deosebit de importantă în cadrul unei proceduri disciplinare îndreptate împotriva unui judecător, întrucât în joc era încrederea publicului în funcționarea sistemului judiciar la cel mai înalt nivel național (Harabin vs. Slovacia, & 133).

40. În speță, există fapte și împrejurări ce denotă lipsa de imparțialitate a dlui Iurie Gațcan – membru a Comisiei de evaluare (pct. 8, 16 supra). În acest sens, pot fi reținute, cel puțin, anumite aparențe, având în vedere proverbul „nu trebuie doar să se facă dreptate, trebuie să se și vadă că se face dreptate” (pct. 38 supra). În orice caz, n-au fost oferite suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială legitimă cu privire la imparțialitatea dlui Iurie Gațcan (pct. 37 supra).

41. Legea nr.65 din 30.03.2023 nu prevede dreptul de a înainta recuzare; temeiurile de recuzare sau abținere a membrului CE; procedura de soluționare a cererii de recuzare sau de abținere a membrului CE. Potrivit art. 15 alin. (8) din Legea nr.65/2023, legiuitorul a stabilit doar o interdicție în materia recuzării, având în vedere următorul text: „Recuzarea concomitentă a tuturor membrilor Comisiei de evaluare este interzisă”. Modul de redactare a textului legal criticat nu doar neglijează angajamentul statului de a asigura efectiv dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 & 1 CEDO, dar lasă loc pentru acțiuni arbitrare sau abuzive în privința judecătorilor, în joc fiind chiar încrederea publicului în funcționarea sistemului judiciar (pct. 39 supra).

42. Având în vedere considerentele reținute de Curtea de la Strasbourg în jurisprudența sa (a se vedea inclusiv pct. 35-39 supra), reținem că, modul de redactare a art. 15 din Legea nr.65/2023, cât și omisiunea de a reglementa instituția recuzării și autorecuzării, contravine garanțiilor convenționale ce au menirea să asigure dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 & 1 CEDO, ceea ce contravine art. 20 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție.

43. Argumentele enunțate supra rămân a fi valabile și în contextul încălcării art. 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție, având în vedere considerentele puse la baza Hotărârii din 09.01.2013 în cauza Oleksandr Volkov vs. Ucraina, așa după cum am invocat anterior.

C. *Neconstituționalitatea prevederilor Art. 18 alin. (1) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19.07.1996, care nu țin cont de principiile referitoare la imparțialitatea instanțelor stabilite în jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului, limitând instituția recuzării și auto recuzării (abținerii) membrului Consiliului Superior al Magistraturii la temeiurile raportate la sintagma „împrejurări”, fiind ignorate numeroase alte temeiuri, cum ar fi interese, relațiuni, preocupățuni, etc., care ar putea să producă îndoială, suspiciuni asupra imparțialității;*

44. Constatările cu valoare de principiu ale Curții de la Strasbourg, care rezultă din considerentele indicate la pct. 35-39 *supra*, sunt valabile și în contextul criticilor aduse în acest capitol, respectiv urmează a fi reținute la verificarea constituționalității prevederilor legale criticate.

45. În speță, există nu doar *împrejurări* dar și *fapte* ce denotă lipsa de imparțialitate a unor membri ai CSM care au adoptat hotărârea de eliberare din funcția de judecător a dlui Anatolie Țurcan. În acest sens, pot fi reținute, cel puțin, anumite aparențe, având în vedere proverbul „nu trebuie doar să se facă dreptate, trebuie să se și vadă că se face dreptate” (pct. 38 *supra*). În orice caz, n-au fost oferite suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială legitimă cu privire la imparțialitatea unor membri ai CSM.

46. În primul rând, reiterăm (*a se vedea inclusiv pag. 6 din sesizare*) că în cadrul procedurii de evaluare a judecătorului CSJ Anatolie Țurcan, în raport cu care s-a pronunțat CSM, dl **Ion Guzun** a avut calitatea de: „victimă” a presupuselor agresii verbale din partea dlui Anatolie Țurcan; „martor”, declarațiile „victimei” fiind evaluate conform pct. 97 din Raportul de evaluare; „raportor” pe subiectul respectiv în cadrul ședinței CSM și „judecător” care a votat pentru adoptarea Hotărârii CSM nr.387/25 din 02.07.2024 pentru acceptarea Raportului CE și „eliberare din funcție a judecătorului Curții Supreme de Justiție, Anatolie Țurcan”. Dl **Ion Guzun** se afla și sub influența anumitor „preocupățuni”, „relațiuni” legate de Adunarea Generală a Judecătorilor din 28 aprilie 2023 care, în mod evident, i-au afectat imparțialitatea.

47. În același timp, alți doi membri ai CSM, au participat la soluționarea cazului în care era vizat judecătorul CSJ, dl Anatolie Țurcan, votând pentru demiterea acestui judecător din funcție, fără a respecta *standardul convențional de imparțialitate*; aflându-se sub incidența incompatibilității conform *standardului convențional de imparțialitate*, dar nu și a legislației naționale criticate. Astfel, atât dl **Sergiu Caraman** cât și dl **Alexandru Postica** au participat la examinarea cazului respectiv fiind influențat de anumite „preocupățuni” și „relațiuni” legate de modul în care s-a desfășurat *Adunarea Generală a Judecătorilor din 28 aprilie 2023*; de prestația sau comportamentul dlui Anatolie Țurcan la această „*Adunare Generală*”- „preocupățuni” și „relațiuni”, axate pe anumite „*fapte și împrejurări*” descrise în conținutul Raportului de evaluare a CE din 14.05.2024 (*intocmit în privința dlui Anatolie Țurcan*). Acești membri ai CSM au examinat și au aprobat Raportul de evaluare; au votat pentru eliberarea din funcție a judecătorului CSJ.

48. Mai mult, „preocupățunile” și „relațiunile” care pun la îndoială imparțialitatea acestor membri ai CSM rezultă din acuzațiile grave pe care dl **Sergiu Caraman** și dl **Alexandru Postica** i le-a adus judecătorului CSJ, dl Anatolie Țurcan, acuzându-l pe ultimul de comiterea unor *fapte de natură penală* în sensul art. 327 sau 328 din Codul penal (pct. 13 *supra*) – fapte în raport cu care trebuiau să se pronunțe pentru a admite sau a respinge Raportul de evaluare. În acest context, nu prezintă interes dacă dl **Sergiu Caraman** și dl **Alexandru Postica** au examinat pe bune aceste „*fapte și împrejurări*” sau au renunțat să-și realizeze atribuțiile în acest sens; nu prezintă interes dacă aceste „*fapte și împrejurări*” au servit sau nu temei pentru eliberarea din funcție a judecătorului CSJ, dl Anatolie Țurcan. Este important că, datorită „preocupățunilor” și „relațiunilor” enunțate, la nivelul CSM nu au fost asigurate garanțiile dreptului la un proces echitabil, conform art. 20 din Constituție, art. 6 & 1 CEDO; nu au fost oferite suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială legitimă cu privire la imparțialitatea acestor membri ai CSM (*a se vedea inclusiv pct. 40 supra*). În orice caz nu se vede că s-a făcut dreptate (pct. 45 *supra*).

49. Așadar, prevederile legale criticate *nu țin cont de principiile referitoare la imparțialitatea instanțelor stabilite în jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului*. Limitarea temeiurilor de recuzare sau abținerii a membrilor CSM, în baza art. 18 alin. (1) din Legea

nr.947/1996, doar la temeiurile ce cad sub incidența sintagmei „împrejurări” (potrivit textului normei legale) și ignorarea numeroaselor alte temeiuri, cum ar fi interese, relațiuni, preocupări, etc., care ar putea să producă îndoială, suspiciuni asupra imparțialității (a se vedea inclusiv Decizia Curții Constituționale a României nr.500 din 30.06.2016, & 17-18) încalcă drepturile garantate de **art. 20 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție**.

50. Argumentele enunțate *supra* rămân a fi valabile și în contextul încalcării **art. 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție**, având în vedere considerentele puse la baza Hotărârii din 09.01.2013 în cauza **Oleksandr Volkov vs. Ucraina**, așa după cum am invocat anterior.

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

51. În baza celor invocate, solicităm Curții Constituționale să admită excepția de neconstituționalitate și să declare neconstituționale prevederile:

- **Art. 11 din Legea pentru interpretarea unor prevederi din Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de auto administrare ale judecătorilor și procurorilor și Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, nr.180 din 07.07.2023, contravine art. 20, 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3); art. 66 lit. c) din Constituție;**

- **Art. 15 alin. (8) din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, nr.65 din 30.03.2023 separat și combinat cu omisiunea legislativă de a reglementa temeiurile și procedura în materia recuzării și autorecuzării (abținerii) membrului Comisiei de evaluare în cadrul procesului de evaluare externe a integrității etice și financiare a judecătorilor Curții Supreme de Justiție, contravine art. 20, 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție;**

- **Art. 18 alin. (1) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19.07.1996, care nu țin cont de principiile referitoare la imparțialitatea instanțelor stabilite în jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului, limitând instituția recuzării și autorecuzării (abținerii) membrului Consiliului Superior al Magistraturii la temeiurile raportate la sintagma „împrejurări”, fiind ignorate numeroase alte temeiuri, cum ar fi interese, relațiuni, preocupări, etc., care ar putea să producă îndoială, suspiciuni asupra imparțialității în sensul art. 6 & 1 CEDO, contravine art. 20, 28 separat și combinat cu art. 1 alin. (3) din Constituție.**

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

52. prevederile legale criticate anterior nu au fost supuse controlului constituționalității.

VI - LISTA DOCUMENTELOR

53. Dosarul administrativ (urmează a fi remis de către CSJ)

VII – DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURA

54. Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Digitally signed by Bambuleac Ghenadie
Date: 2024.07.29 08:58:30 MSK
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova



Locul Chișinău

Data

08.07.2024

(Semnătura autorului sesizării sau a reprezentantului)



**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

ÎNCHEIERE

cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate

în cauza de contencios administrativ intentată de

Anatolie Țurcan împotriva Consiliului Superior al Magistraturii

(Legea 65/2023)

*(Dosarul nr. 3-15/24
nr. PIGD 2-24074809-01-3-09072024)*

02 august 2024

Examinând în ședință publică cererea depusă de Țurcan Anatolie cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi ale Legii nr. 26/2022, Legii nr. 65/2023 și a Legii nr. 947/1996,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Stella Bleșceaga,

Vladislav Gribincea, *judecători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 08 iulie 2024, Anatolie Țurcan a depus o contestație în temeiul art. 18 din Legea nr. 65/2023 cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție. Contestația este depusă împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) nr. 387/25 din 02 iulie 2024 prin care Anatolie Țurcan, în calitate de judecător al Curții Supreme de Justiție, nu a promovat evaluarea externă.

2. La 16 iulie 2024, contestația a fost primită spre examinare și fixată examinarea acesteia în ședință publică pentru 02 august 2024. Judecătorul raportor a stabilit un termen de decădere de trei zile lucrătoare până la ședința de judecată pentru depunerea tuturor cererilor, demersurilor și excepțiilor.

3. La 29 iulie 2024, prin poștă electronică, avocatul Ghenadie Bambuleac, în interesele lui Anatolie Țurcan, a depus o cerere cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. II din Legea nr. 26/2022, art. 15 alin. (8) din Legea nr. 65/2023, art. 18 alin. (1) din Legea nr. 947/1996. Reclamantul a invocat că motivele ilegalității actului administrativ contestat se referă la starea de incompatibilitate a membrului Comisiei Vetting, Lavly Perling. El a mai menționat procedura defectuoasă de examinare a recuzărilor și abținerilor în cadrul CSM, care ar impune necesitatea controlului constituționalității normelor menționate.

MOTIVAREA INSTANȚEI

4. Conform art. 195 din Codul administrativ, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedura civilă.

5. Potrivit art. 12¹ Cod de procedură civilă, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională. La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării. Ea va verifica doar întrunirea următoarelor condiții:

- a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;
- b) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;
- c) nu există o hotărâre sau decizie anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

6. Completul de judecată constată întrunirea tuturor condițiilor stabilite de art. 12¹ din Codul de procedură civilă pentru admiterea cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate. Prevederile legale invocate intră în categoria actelor prevăzute de art. 135 alin. (1), lit. a) din Constituție, sunt aplicabile cazului și nu există o hotărâre sau decizie anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

7. Din motivele de mai sus, în conformitate cu art. 195 din Codul administrativ, art. art. 12¹, 269-270 din Codul de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate depusă de avocatul Ghenadie Bambuleac în interesele lui Anatolie Țurcan;

Ridică excepția de neconstituționalitate pentru controlul constituționalității art. II din Legea nr. 26/2022, art. 15 alin. (8) din Legea nr. 65/2023, art. 18 alin. (1) din Legea nr. 947/1996;

Transmite Curții Constituționale excepția de neconstituționalitate;

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Stella Bleșceaga

Vladislav Gribincea

Copia corespunde originalului
Judecător

Stela Procopciuc